

Κάτοικοι: **184.007 (ο δήμος το 2011: 163.910)**

Η πόλη είναι κτισμένη σε μια χερσόνησο που περιλαμβάνεται μεταξύ του Φαληρικού Όρμου και του Κορυδαλλού. Απέχει 8 χιλιόμετρα από την Αθήνα. Αποτελείται από την κυρίως πόλη, που περιβάλλει το λιμάνι και από ένα σύστημα περιφερειακών συνοικιών που συγκροτούν το βιομηχανικό και εργατικό τμήμα της. Έξω από το λιμάνι βρίσκεται το μικρό νησάκι η Ψυτάλλεια, όπου σήμερα είναι εγκατεστημένη η μονάδα βιολογικής επεξεργασίας των αστικών λυμάτων.

Επίγειο του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας, ο Πειραιάς, είναι το μεγαλύτερο λιμάνι της Ελλάδας και από τα μεγαλύτερα της Μεσογείου. Αυτή η μεγάλη ναυτική και βιομηχανική πόλη της Ελλάδας, χάρη στην πλεονεκτική γεωγραφική της θέση, έγινε κόμβος συγκοινωνιών και σταθμός εφοδιασμού πλοίων και διαμετακόμισης εμπορευμάτων. Αποτελεί την αφετηρία και το κέντρο των ελληνικών ατμοπλοϊκών, σιδηροδρομικών και αυτοκινητικών συγκοινωνιών της χώρας. Συνδέεται με τα σημαντικότερα λιμάνια της Μεσογείου και με τα σπουδαιότερα του κόσμου.

Εκτός από το ναυτικό του χαρακτήρα, ο Πειραιάς έχει μεγάλη συγκέντρωση βιομηχανικής παραγωγής και εργατικού δυναμικού. Βρίσκεται στο κέντρο της περιοχής με το μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής, εμπορικής και βιομηχανικής δραστηριότητας ολόκληρης της χώρας

Η σύνθεση του ναυτικού και του βιομηχανικού στοιχείου δίνει στην πόλη ένα ιδιόμορφο χαρακτήρα. Αν και ο Πειραιάς αποτελεί πολεοδομική συνέχεια της Αθήνας, η έντονη δραστηριότητα προσφέρει στην πόλη μια πλήρη οικονομική, κοινωνική και πνευματική αυτοτέλεια.

Το λιμάνι του Πειραιά αποτελείται από ένα σύνολο μικρότερους λιμένες, που κεντρικό έχουν τον κυρίως λιμένα. Ο κεντρικός λιμένας έχει βάθος από 3 μέχρι 25 μέτρα. Στην είσοδο υπάρχει διάυλος βάθος 20 μέτρων, ενώ το βάθος της κεντρικής λεκάνης είναι 11,5 μέτρα. Από τα παραρτήματα του κεντρικού λιμανιού σπουδαιότερος είναι ο όρμος του Αγίου Γεωργίου στο Κερατσίνι. Πρόκειται για πλήρες και ασφαλές λιμάνι που απέχει 2 χλμ. από το κεντρικό. Συνδέεται με το διεθνές σιδηροδρομικό δίκτυο. Σημαντικοί είναι επίσης οι όρμοι των Φωρών (γνωστός ως όρμος των Σφαγείων) και της Δραπετσώνας.

Τουριστικά λιμάνια είναι το Πασαλιμάνι (Ζέα) και το Τουρκολίμανο (Μικρολίμανο). Και τα δύο είναι γραφικότερα και εξαιρετα θαλασσινά τουριστικά κέντρα.

Τηλέφωνα (Πειραιάς): Αστυνομία 210.41.11.711. Τροχαία 210.41.13.832. Δήμος 210.41.94.000. Λιμεναρχείο 210.45.11.311. ΟΤΕ 210.41.71.099. ΕΛΤΑ 210.41.26.661. ΕΟΤ 210.45.11.480. Ραδιοταξί 210.41.82.333, 210.41.15.200, 210.41.82.333.

Τηλέφωνα (Μαρίνα Ζέας): Μαρίνα 210.42.84.100 – 6. Λιμεναρχείο 210.42.20.774 - 7.

Η ιστορία του Πειραιά

Η χερσόνησος της Πειραιϊκής που σήμερα σχηματίζει τον φυσικό προστατευτικό ανατολικό βραχίονα του λιμανιού του Πειραιά, κάποτε ήταν νησί. Οι προσχώσεις του Κηφισού στην αρχή δημιούργησαν μια ελώδη λιμνοθάλασσα που οι λιγιστοί αρχαίοι κάτοικοι της γύρω περιοχής ονόμαζαν «Αλίπεδο». Με τις συνεχείς προσχώσεις, η λιμνοθάλασσα μεταβλήθηκε σε έλος που ο Κίμων (μετά το 461 π.Χ.) μπάζωσε με ογκόλιθους και χαλίκια για να δημιουργηθεί η στερεή βάση, πάνω στην οποία κτίστηκαν τα Μακρά Τείχη. Το έλος ήταν η περιοχή μέσα από την οποία γινόταν το πέρασμα από το νησί στην ακτή κι αντίστροφα. Κι από το ρήμα περαιώ (περνάω) η περιοχή ονομάστηκε Πειραιεύς, σήμερα Πειραιάς. Αρχικά ήταν ένα χωριό στο οποίο κατοικούσαν αγρότες, τόσο άσημο ώστε μαζί με τις κοινότητες Φαληρέων, Θυμοιταδών και Ξυπεταιόνων, ανήκε στο «τετράκωμον Ηράκλειον». Έτσι κι αλλιώς, οι Αθηναίοι για λιμάνι χρησιμοποιούσαν το Φάληρο.

Ο Θεμιστοκλής ήταν εκείνος που διείδε την αξία του Πειραιά και πρότεινε στους Αθηναίους να στήσουν εκεί ναύσταθμο. Κι όταν το 493 π.Χ. εκλέχτηκε επώνυμος άρχοντας, άρχισε την εφαρμογή των σχεδίων του. Τα αποτελείωσε μετά τους περσικούς πολέμους, όπως γράφει

ο Θουκυδίδης (Α, 93):

«Έπεισε λοιπόν τους Αθηναίους ο Θεμιστοκλής να συμπληρώσουν και την οχύρωση του Πειραιά, γιατί είχε τη γνώμη ότι η θέση του Πειραιά με τα τρία φυσικά λιμάνια του ήταν πολύ επίκαιρη και ότι η οχύρωσή του θα παρείχε στους Αθηναίους πολλά πλεονεκτήματα ν' αποκτήσουν μεγάλη δύναμη. Γιατί αυτοί είχαν ήδη καταστεί λαός ναυτικός (ο Θεμιστοκλής πρώτος τόλμησε να πει ότι οι Αθηναίοι όφειλαν να στρέψουν την προσοχή τους στη θάλασσα). Αμέσως λοιπόν μόλις οι Αθηναίοι ενέκριναν την πρόταση του Θεμιστοκλή, άρχισαν και οι πρώτες εργασίες για την οχύρωση του Πειραιά κάτω από τις οδηγίες και την επίβλεψή του».

Το τείχος ήταν αρκετά πλατύ ώστε να μπορούν άνετα να διασταυρωθούν και να συνεχίσουν ανεμπόδιστα την πορεία τους δυο άμαξες. Δεν χρησιμοποιήθηκαν χαλίκια και λάσπη: Οι πέτρες προσαρμόζονταν μεταξύ τους πελεκημένες κατάλληλα και δένονταν με σίδηρο και μολύβι.

Επί περίπου έναν αιώνα, ο Πειραιάς γνώρισε συνεχή και αλματώδη ανάπτυξη κι έφτασε να συναγωνίζεται σε εξάπλωση και έργα την Αθήνα, της οποίας έγινε το επίγειο. Στα 404, με την αθηναϊκή ήττα στον Πελοποννησιακό πόλεμο, ο Σπαρτιάτης Λύσανδρος γκρέμισε τα τείχη. Η πόλη έπεσε σε μαρασμό: Για πέντε χρόνια. Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας και από το 399 π.Χ., ο Κόνων ξανάκτισε τα τείχη, έκτισε ναούς και βωμούς κι έδωσε νέα ώθηση στο λιμάνι που τόνωσε στη συνέχεια ο ρήτορας Λυκούργος (390 – 324), εκλεγμένος ταμίας της Αθήνας. Η «σκευοθήκη του Φίλωνα» μπορούσε να χωρέσει τα σκεύη χιλίων πλοίων. Στα 351 π.Χ., η δύναμη του στόλου που ναυλοχούσε στον Πειραιά ήταν 383 τριήρεις. Στα 325 π.Χ., έφτασαν τις 392 συν 19 πλοία με τέσσερις σειρές κουπιά.

Η ακμή του Πειραιά συνεχίστηκε ως το 87 π.Χ., όταν τον πολιορκήσε ο Ρωμαίος Σύλλας. Ο θυμός του για την αδυναμία του να πάρει την πόλη που προστατευόταν από απόρθητα τείχη είχε μετατραπεί σε μανία, καθώς οι πολιορκημένοι τον έβριζαν από τις επάλξεις και του φώναζαν άσχημα υπονοούμενα για τη γυναίκα του, Μετέλλα. Στα 86 π.Χ., οι Ρωμαίοι μπήκαν στην πόλη. Ο Σύλλας ξέσπασε όλη του τη λύσσα και την εκδικητικότητα στα κτίρια του Πειραιά. Τα πάντα εκτός από τους ναούς ισοπεδώθηκαν. Η πόλη ερήμωσε. Τους επόμενους 19 αιώνες έμεινε σχεδόν ακατοίκητη. Μόνο ένα μαρμάρينو λιοντάρι έστεκε στην είσοδο του άλλοτε πολύβουου λιμανιού. Η ονομασία Πειραιάς ξεχάστηκε. Το λιοντάρι έγινε αιτία να τον βαφτίσουν Πόρτο Λεόνε. Μετά, ούτε το λιοντάρι έμεινε. Το πήραν κι ακόμα βρίσκεται στη Βενετία. Το μοναστήρι του Αγίου Σπυριδώνα που δημιουργήθηκε εκεί, καταστράφηκε στις πολεμικές επιχειρήσεις του 1827, όταν οι Τούρκοι πήραν την Ακρόπολη της Αθήνας.

Μετά την απελευθέρωση, Υδραίοι και Μανιάτες εγκαταστάθηκαν πρώτοι στην περιοχή. Ο Πειραιάς ξανάρχισε να παίρνει επάνω του. Στα 1830, μετρήθηκαν μόλις 3.000 κάτοικοι. Στα 1833, η πόλη ανακηρύχτηκε δήμος. Στα 1900 οι κάτοικοι είχαν φτάσει τους 50.000. Στα 1920, είχαν γίνει 130.000. Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, πάνω από 100.000 πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στα περίχωρά του. Σήμερα, οι συνοικισμοί Κοκκινιά, Δραπετσώνα, Κερατσίνι κ.λπ. έχουν μετεξελιχθεί σε πολυάνθρωπους, αυτοδιοικούμενους δήμους.

Το λιμάνι γνώρισε την καταστροφή όταν βομβαρδίστηκε ανηλεώς στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Κι όταν, το 1944, οι Γερμανοί εγκατέλειψαν την πρωτεύουσα, ανατίναξαν όλες τις λιμενικές εγκαταστάσεις. Ξανακτίστηκαν με κονδύλια από το «Σχέδιο Μάρσαλ».

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 24.3.2010)